

7. Офіційний сайт Scopus Business Resources [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scopus.co.uk/taxsheets/usa_taxrates_2013.htm.
8. Офіційний сайт видання The New York Times [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nytimes.com/interactive/2012/01/18/us/effective-income-tax-rates.html?_r=0.
9. American Taxpayer Relief Act/ [Електронний ресурс]: Act of 2012, U.S. Code, 112th Congress (2011 - 2012), January 2, 2013, H.R. 8. – Режим доступу: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-112publ240/pdf/PLAW-112publ240.pdf>.
10. Податковий кодекс України/ [Електронний ресурс]: кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
11. Офіційний сайт ресурсу State Sales Tax [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sale-tax.com/>.
12. Офіційний сайт U.S. Office of Personnel Management [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.opm.gov/>.
13. Classification Act/ [Електронний ресурс]: Act of 1949, U.S. Code, 81 Congress (1949-1950), October 28, 1949, H.R. 5931. – Режим доступу: <https://bulk.resource.org/gao.gov/81-429/00004255.pdf>.
14. Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери / [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-%D0%BF>.
15. Офіційний сайт U.S. Department of Labor [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dol.gov/whd/regs/statutes/FairLaborStandAct.pdf>.
16. Офіційний сайт National Labor Relations Board [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nlr.gov/resources/national-labor-relations-act>.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2014 р.

*

УДК 332.3:631.11

*О.Д. СИЧОВА, аспірант**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Підвищення ефективності землекористування сільськогосподарськими підприємствами

Постановка проблеми. Останнім часом широкого розвитку в економічній науці й господарській практиці набули питання раціонального використання земельних ресурсів. Важливими умовами таких тенденцій можна назвати ускладнення сучасної економічної ситуації, викликане недостатнім рівнем фінансово-матеріального забезпечення більшості сільськогосподарських товаровиробників і труднощами залучення оборотних коштів для забезпечення виконання технологічних операцій на науково обґрунтованому рівні. Всі ці чинники, доповнені вимогою підвищення ефективності використання ресурсів, у тому числі земельних, аграрними формуваннями, а також необхідність усвідомлення близьких та віддалених екологічних наслідків господарської діяль-

ності людини, приводять до підвищення вимог щодо якості рішень, що приймаються в національному господарстві.

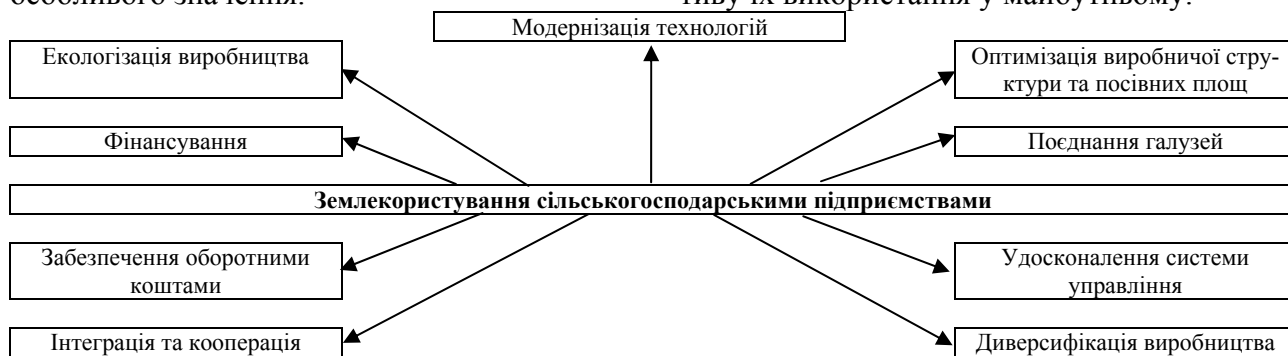
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ефективного розвитку землекористування, його економічній, екологічній та соціальній ефективності присвячено роботи багатьох учених, зокрема, Л.М. Бойко [1], В.Є. Данкевича [2], М.А. Домаскіної [3], Ю.О. Кочеткова [4], І. Шувар [5] й інших. Водночас ці проблеми залишаються актуальними в умовах високих ризиків розвитку національної економіки, що й стало важливою причиною для вибору напрямку нашого дослідження.

Мета статті – розробка моделей ефективного землекористування сільськогосподарськими підприємствами з урахуванням його економічної, екологічної та соціальної ефективності.

Виклад основних результатів дослідження. Розвиток ефективного землекористування сільськогосподарськими підприєм-

* Науковий керівник – М.М. Ільчук, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН.
© О.Д. Сичова, 2014

твами можна систематизувати за такими основними напрямками: модернізація технологій виробництва, оптимізація виробничої структури підприємства та посівних площ вирощуваних культур, раціональне поєднання галузей, удосконалення системи управління, диверсифікація виробництва і видів діяльності, поглиблення інтеграційних та коопераційних взаємозв'язків, рівень забезпечення оборотними коштами, організація своєчасного й у достатньому обсязі фінансування для забезпечення виробництва на науково обґрунтованому рівні. В сучасних умовах особливого значення набуває екологізація землекористування. При цьому значну увагу необхідно приділяти зменшенню хімічного навантаження на ґрунт, рівня використання синтетичних речовин, викидів у навколишнє середовище, що нині набуває особливого значення.

Основні напрями ефективного землекористування сільськогосподарськими підприємствами

Джерело: Власні дослідження.

Виникає потреба в оптимізації виробничої структури підприємства, яка повинна бути проведена у тісному поєднанні економічних та агротехнічних підходів. Так, при тісному поєднанні в оптимізаційній моделі економічних і агротехнічних критеріїв головною метою є визначення на основі показників родючості ґрунтів такої структури сільськогосподарських угідь, в якій гармонізовано досягатимуться висока продуктивність, дохідність та рентабельність сільського господарства.

Конкретний напрям економічної оптимізації землекористування визначається обраним критерієм оптимальності. Цей показник є функціональною залежністю, аргументами якої є параметри моделі структури розподілу ґрунтових відмін за сільськогосподарськими угіддями й матриця відповідних економічних показників, що характеризують

Схематично це можна зобразити таким чином (рис.).

Як стверджує В.Є. Данкевич, на підвищення ефективності використання землі повинні бути спрямовані всі системи землеробства [2, с.93].

На сучасному етапі розвитку сільськогосподарських підприємств одним із актуальних питань залишається поєднання економічних аспектів діяльності з урахуванням раціонального використання природного потенціалу земель сільськогосподарського призначення. Тобто, у процесі своєї діяльності сільськогосподарські підприємства мають керуватися не лише економічними інтересами (одержання найбільшого прибутку), але й зважати на наукове обґрунтування структури посівних площ з огляду на збереження родючості ґрунтів і на перспективу їх використання у майбутньому.

господарський ефект від використання ґрунтових відмін у цих угіддях.

М.А. Домаскіна зазначає, що застосування математичного моделювання в економіці – об'єктивний етап її розвитку, математичні методи і моделі стають найбільш доцільними, а іноді навіть єдино можливим інструментом дослідження економічних процесів [3, с.90].

Для здійснення економіко-математичних розрахунків щодо удосконалення землекористування аграрними формуваннями були використані загальноприйняті методики з урахуванням особливостей функціонування конкретних сільськогосподарських підприємств, що досліджувалися. На доцільності такого підходу наголошує д.е.н. І. Шувар, який вказує, що система землекористування повинна розроблятися для кожного конкрет-

ного агроформування зі схемою землеустрою й системою землеробства [6, с. 28].

Підвищенню ефективності землекористування сільськогосподарськими підприємствами з поєднанням економічної, екологічної та соціальної складової, в тому числі з використанням економіко-математичних методів, присвячено роботи ряду іноземних вчених [7-9].

З метою розв'язання поставлених завдань необхідно визначити при заданих умовах оптимальне поєднання галузей (видів діяльності) у сільськогосподарському підприємстві, забезпечуючи одержання максимальних розмірів прибутку, або знайти оптимальний план, тобто набір значень $(x_j, x'_j, x''_j) \geq 0$, при яких досягається максимальне значення F – загального розміру прибутку:

$$F_{\max} = \sum_{j \in I_1 \cup I_2} c_j x_j \rightarrow \max. \quad (1)$$

Для розробки моделі витримано такі умови: використання земельних, трудових, ма-

теріальних і фінансових ресурсів, незмінність площ в обробітку, максимум прибутку при заданому рівні забезпечення оборотними коштами, поєднання галузей із метою підвищення економічної, соціальної й екологічної ефективності.

За допомогою розробленої економіко-математичної моделі було проведено дослідження з оптимізації виробничої структури сільськогосподарського підприємства лісостепової зони за умови сталої земельної площі та розроблено варіанти моделі виробничої структури господарства із заданим рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами (табл. 1). При розробці варіантів моделі й визначенні їхніх оптимальних розмірів основним завданням було одержання максимального прибутку з найповнішим використанням фінансових ресурсів і поліпшення соціальних та екологічних складових.

1. Оптимальна модель виробничої структури досліджуваного сільськогосподарського підприємства лісостепової зони на перспективу, 2016 рік

Культура	Дані за 2011 р.	Рівень забезпечення оборотними коштами та з урахуванням оптимізації сівозміни, %			
		100	90	70	50
Рослинництво					
Пшениця озима, га	700	600	550	650	-
Ячмінь, га	300	200	450	700	1700
Кукурудза, га	392	600	560	550	-
Соя, га	330	600	560	550	650
Цукрові буряки, га	500	520	400	100	-
Кукурудза, га:					
на силос	450	349	349	349	349
на зелений корм	90	49	49	49	49
Озимі на зелений корм, га	95	82	82	82	82
Однорічні трави, га:					
на сіно	80	71	71	71	71
на сінаж	150	102	102	102	102
на зелений корм	40	15	15	15	15
Багаторічні трави, га:					
на сіно	300	256	256	256	256
на сінаж	300	291	291	291	291
на зелений корм	40	32	32	32	32
Площа, га	3767	3767	3767	3767	3597
Прибуток, грн/га	884,80	1164,38	1052,32	990,57	910,62
Тваринництво					
Кількість поголів'я, гол.	1050	1170	1170	1170	1170
у тому числі корів	715	800	800	800	800
Надій молока від 1 корови на рік, кг	4300	5400	5400	5400	5400
Кількість поголів'я свиней, гол.	608	640	640	640	640
у тому числі основних свиноматок	38	40	40	40	40
Прибуток, грн/га	550	740	740	740	740
Усього по підприємству					
Прибуток, грн/га	1434,8	1904,38	1792,32	1730,57	1650,62

Джерело: Власні дослідження.

Як наголошує Л.М. Бойко, особливо важливою умовою ефективного землекористування є його фінансове забезпечення [1, с. 286]. Тому рівень забезпечення оборотними коштами є важливим фактором для розробки оптимальної моделі виробничої структури сільськогосподарського підприємства.

У результаті проведених розрахунків були одержані показники, які доводять, що зі зниженням рівня забезпеченості оборотними коштами від 100 до 50% ефективність землекористування зменшується майже на 20%.

При зниженні рівня забезпеченості оборотними коштами досліджуване сільськогосподарське підприємство лісостепової зони вимушене скорочувати площі витратних і прибуткових культур та віддає перевагу культурам, що не потребують значного фінансування. Але при 50% забезпеченості оборотними коштами постає питання виведення земель з обробітку, або залучення зовнішнього фінансування для їх використання. Так, якщо при 100%-му забезпеченні використовується уся наявна площа (3767 га), то 50 % – на 170 га

менше. Оптимізація виробничої структури за розвитку галузі тваринництва забезпечить зростання прибутку до 1904 грн на 1 га сільськогосподарських угідь.

На доцільності поєднання галузей та необхідності розвитку тваринництва наголошує Ю.О. Кочетков, який відзначає, що ця галузь дасть змогу збільшити показники землевіддачі й поліпшити показники землекористування [4, с.262].

Як показують матеріали дослідження, з підвищенням рівня фінансово-кредитного забезпечення підприємства одержують вищі показники ефективності сільськогосподарського виробництва. Тому з метою підвищення рівня ефективності землекористування необхідно призупинити тенденції до зниження рівня забезпечення оборотними коштами.

У результаті проведених розрахунків було визначено потребу у фінансових ресурсах для покриття витрат на мінеральні добрива, засоби захисту рослин, насіння та пально-мастильні матеріали (табл. 2).

2. Потреба у фінансових ресурсах досліджуваного сільськогосподарського підприємства лісостепової зони для вирощування основних сільськогосподарських культур на перспективу, 2016 р.

Культура	Витрати на 1 га, грн				Розрахункова площа, га	Витрати на всю площу, тис. грн	Витрати на 1 га, грн
	мінеральні добрива	ЗЗР	насіння	ПММ			
Озима пшениця	1081	338	520	365	600	1382,4	2304
Ячмінь ярий	620	237	399	465	200	344,2	1721
Кукурудза на зерно	724	162	1146	445	600	1486,2	2477
Соя	571	551	405	496	600	1213,8	2023
Цукрові буряки	2870	1833	1290	1749	520	4025,84	7742

Джерело: Власні дослідження.

Запровадження запропонованих заходів та фінансування їх на науково обґрунтованому рівні дасть змогу підвищити врожайність сільськогосподарських культур: кукурудзи на зерно – вдвічі, сої – на 79%, цукрових буряків – на 52%.

За даними таблиці 3, зростання врожайності та поліпшення якості продукції приведе до збільшення прибутковості сільськогосподарських культур з 1 га. Так, прибуток з 1 га кукурудзи на зерно збільшиться на 2599 грн – з 1487 до 4086 грн. Відносно інших культур також спостерігається значне зростання.

3. Зростання прибутку досліджуваного сільськогосподарського підприємства лісостепової зони при повному ресурсному забезпеченні на перспективу, 2016 р.

Культура	Урожайність, ц/га		Прибуток з 1 га, грн		Зростання прибутку за рахунок урожайності, грн
	фактична	планова	фактичний	плановий	
Озима пшениця	39	55	1089	2177	1088
Ячмінь ярий	25	35	1023	1687	664
Кукурудза на зерно	45	90	1487	4086	2599
Соя	14	25	920	1753	833
Цукрові буряки	330	500	1204	3521	2317

Джерело: Власні дослідження.

Оптимальна модель виробничої структури сільськогосподарського підприємства на перспективу дає змогу значно підвищити економічну ефективність у поєднанні з екологічною й соціальною. Такі моделі передбачають наявність тваринницьких галузей, які забезпечують населення додатковими робочими місцями, підвищують рівень доходів сільського населення та розв'язують екологічні проблеми. Зокрема, збереження сівозмін, де передбачено кормові культури і використання органічних добрив.

Відповідні моделі були розроблені нами й для сільськогосподарського підприємства Полісся. Їхні результати доводять про можливість підвищення ефективності землекористування сільськогосподарськими підприємствами. Зокрема, зростання прибутку на 1 га в 2016 році становитиме 54,9% і досягне рівня 1892,21 грн.

Удосконалення системи землекористування сільськогосподарськими підприємствами має позитивні соціально-економічні

результати. За проведеними розрахунками встановлено, за умови створення в Київській області семи обслуговуючих кооперативів у галузі рослинництва та 20-ти у сфері заготівлі молока буде додатково забезпечено 95 робочих місць із заробітною платою близько 5000 грн, а відрахування до бюджетів різних рівнів лише із заробітної плати залучених працівників становитимуть близько 3,5 млн грн.

Висновки. Підвищення ефективності землекористування має ґрунтуватися на поєднанні економічної, екологічної й соціальної ефективності. Оптимальна модель виробничої структури сільськогосподарського підприємства на перспективу дає змогу значно підвищити економічну ефективність у поєднанні з екологічною та соціальною. Ці моделі передбачають наявність тваринницьких галузей, які забезпечують сільське населення додатковими робочими місцями, підвищують рівень його доходів і розв'язують екологічні проблеми.

Список використаних джерел

1. *Бойко Л.М.* Регулювання земельних відносин у сільському господарстві / Л.М. Бойко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – С. 286.
2. *Данкевич В.Є.* Інтенсифікація землеробства при високотоварному виробництві / В. Є. Данкевич // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Вип.1(6). Т.1. – 2013. – С.93
3. *Домаскіна М.А.* Особливості моделювання виробничих процесів у сільському господарстві / М. А. Домаскіна / Вісн. аграр. науки Причорномор'я. – Вип.1(58). – С. 90.
4. *Кочетков Ю.О.* Управління земельними ресурсами сільськогосподарських підприємств / Ю.О. Кочетков // Наук. вісн. ЛНУВМБТ ім С. З. Гжицького. Серія "Економічні науки". – 2012. – №4 (54). Т. 14. – С. 455-461; 262.
5. *Шувар І.* Як часто ми забуваємо, що родючість ґрунту відновлюється / І. Шувар // Зерно і хліб. – 2013. – № 4. – С. 28.
6. *Yujiro Hayami, Vernon W. Ruttan.* Agricultural development. – The John Hopkins University Press, 1985.
7. *Afriat, S.N.* Logic of Choice and Economic Theory. – Ottawa University. – 1987. – 275 p.
8. *Kadlec, John.* Farm management. – Prentice Hall, 1985.
9. *Kohls R.L., Uhl J.N.* Marketing of agricultural products – 7th edition. – Macmillan Publishing Company, 1990.

Стаття надійшла до редакції 24.02.2014 р.

*